

Św. Jan Chryzostom, *Homilie do Drugiego Listu św. Pawła do Koryntian*, przekład z języka greckiego, wprowadzenie i noty ks. Antoni Paciorek, „Biblia Ojców”, t. 1, Częstochowa 2019, Edycja Świętego Pawła, ss. 500.

Z wielką satysfakcją należy odnotować ukazanie się w Edycji św. Pawła w Częstochowie pierwszego polskiego całościowego przekładu 30 homilii św. Jana Chryzostoma do Drugiego Listu św. Pawła Apostoła do Koryntian w tłumaczeniu ks. prof. dra hab. Antoniego Paciorka, również autora wstępu i not. Tom ten inauguruje nową polską tłumaczeniową serię patrystyczną „Biblia Ojców”, wydawaną pod redakcją jego oraz jego ucznia ks. dra Grzegorza Barana. Wydawcy zamierzają w niej publikować, jak zaznaczono na tylnej okładce, „przekłady na język polski biblijnych homilii, kazań i komentarzy zarówno ojców Kościoła, jak i najwcześniejszych pisarzy kościelnych. Teksty te bowiem przekazują cały klimat myślowy bliski apostołom, a zarazem pozwalają nam, utrudzonym na tysiącletnich drogach Kościoła, poczuć świeżość samych jego początków, jak też świeżość pierwszych jego wspólnot”.

Wydanie 1. tomu zbiegło się, co cieszy tym bardziej, z początkiem roku Złotego Jubileuszu Kapłaństwa ks. A. Paciorka, którego z tego tytułu uhonorowano licznymi odznaczeniami (m.in. Złotym Krzyżem Zasługi Orderu Odrodzenia Polski oraz medalami Polonia Minor i W Służbie Bogu i Ojczyźnie) oraz Księgą Pamiątkową *Dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół (Kol 1,24)* pod redakcją ks. G. Barana. Jubilat z wykształcenia filolog klasyczny i teolog biblijny, początkowo zatrudniony jako wychowawca i profesor w Wyższym Seminarium Duchownym w Tarnowie, a potem w latach 1996-2012 w Instytucie Nauk Biblijnych KUL jako kierownik Katedry Egzegezy Pism Narracyjnych Nowego Testamentu, zasłużył się niemało wobec polskiej nauki i kultury kościelnej, wykazując się wieloma odważnymi inicjatywami, nie tylko biblijnymi, ale i patrystycznymi, czego przykładem jest charakteryzowany 1. tom powstającej nowej serii tłumaczeń homilii patrystycznych.

Zawiera on pierwszy polski całościowy przekład 30 homilii do Drugiego Listu św. Pawła do Koryntian (CPG 4429) św. Jana Chryzostoma (354-407) z oryginalnego języka greckiego, opublikowanych w 1862 r. przez J. P. Migne'a w Paryżu (PG 61, 381-610; nie ma dotąd nowszego krytycznego wydania tego tekstu). Jan Chryzostom wygłosił je najprawdopodobniej (podobnie, jak homilie do 1 Listu do Koryntian) w Antiochii, gdzie (po wyświęceniu w 386 r. na prezbitera) biskup Flawian mianował go kaznodzieją (choć w 26,5 homilii, mówiąc o Konstantynopolu, w którym od 397 r. był biskupem, zaznacza, że „tu”). Homilie te stanowią jeden z najlepszych przykładów nauczycielskiej sztuki oratorskiej Złotoustego. Na język polski przełożono dotąd tylko 4 ich drobne fragmenty (por.: hom. 5,3, tłum. S. Kalinkowski, w: *Ojcowie Kościoła komentują Biblię ST*, Ząbki 2015, s. 22; hom. 11,2, tłum. T. Sinko, „Ojcowie Żywi”, t. 7, s. 113 lub „Biblioteka Ojców Kościoła, t. 8, s. 92; hom. 13, 1-2, LG III 448-449; hom. 18,3, tłum. G. Ostrowski, W. Turek, w: *Mocni w wierze*, Kraków 2010, s. 95-96), homilie zaś I-III i XV opublikowano wcześniej dla przygotowanego obecnego wydania w 2018 roku (zob. „Vox Patrum” 38(2018), t. 70, s. 601-638 oraz w serii „Scripturae Lumen”, t. 10: *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, Tarnów 2018, s. 597-608; por. W. Stawiszyński, *Bibliografia patrystyczna 1901-2016. Polskie tłumaczenia tekstów starochrześcijańskich pierwszego tysiąclecia*, Tyniec 2017, s. 538-539). Homilie te całościowo przełożono dotąd tylko na 3 języki nowożytny: na niemiecki (tłum. A. Hartl, *Homilien über den zweiten Brief an die Korinther*, BKV 6, Kempten 1882), angielski (tłum. T. W. Chambers, *The homilies of St. John Chrysostom on the Epistle of Paul to the Corinthians*, LNPF, ser. I, vol. 12, Edinburgh 1889) i francuski (J. De Pontho, S. Jean Chrysostome, *Homélie sur les Epîtres de Saint Paul*, t. 1: *Lettres aux Corinthiens*, Paris 2009), polski więc byłby czwartym.

Piękny polski, zachęcający do czytania język przekładu zdradza wytrawnego i doświadczonego tłumacza, który radzi sobie nie tylko ze starożytnymi tekstami biblijnymi, ale też z pismami apokryficznymi, patrystycznymi i filozoficznymi, który do tego opatruje swe tłumaczenia odpowiednimi wstępami i komentarzami. Sam przekład omawianych homilii Chryzostoma, w przeciwieństwie do innych wcześniejszych, opatrzone jest świadomie bardzo lakonicznym i niezbędnym komentarzem. Tłumacz bowiem nie chciał ponoć przekładu obarczać i obciążać zbyt obszernym naukowym oraz rzekomo nużącym i zniechęcającym do lektury (trudno powiedzieć, czy słusznie?) komentarzem, ale przekazać jedynie czytelnikowi starożytny, sprzed 1500 lat, tekst kazania w jak najprostszy i zrozumiały dla wszystkich sposób, mając na uwadze nie tyle naukowy, co przede wszystkim parenetyczny aspekt duszpasterski. Odbiorcami bowiem prezentowanych przez nową serię przekładów, jak deklaruje jej założyciel w słowie wstępnym, mają być „przede wszystkim wszyscy zainteresowani teologią (studenci teologii, teologowie), a także duszpasterze sięgający poprzez przepaść i przestrzeń stuleci do swego sławnego Brata. Odbiorcami mogą być także w ogóle wierni, zainteresowani duchowością chrześcijańską, oraz każdy, kto zechce wsłuchać się w rozbrzmiewające niegdyś w Konstantynopolu słowa, które budowały naszą chrześcijańską kulturę, w której mimo wielu przeszkód żyjemy” (s. 10). Wśród przewidywanych zatem odbiorców prezentowanych przekładów są, jak widać, „studenci teologii i teologowie”, spośród których przynajmniej niektórzy korzystać z nich będą przy pisaniu prac dyplomowych lub naukowych i chętnie oczekivaliby w nich obszerniejszego komentarza naukowego.

Prezentowany w 1. otwierającym nową serię tomie przekład *Homilii do Drugiego Listu św. Pawła do Koryntian* poprzedzony jest krótkim *Słowem wstępnym* (s. 7-10) oraz *Wprowadzeniem* (s. 11-13) zawierającym biogram Jana Chryzostoma i charakterystykę jego egzegetycznej twórczości, a zamknięty *Wybraną literaturą* (s. 483-490), wymieniającą dwa wcześniejsze wydania oryginalnego tekstu tych homilii (F. Fielda z 1845 i J. P. Migne'a z 1862 r.), przekłady nowożytne (po jednym: angielski z 1889, francuski z 2009, niemiecki z 1882) i wykaz wybranych opracowań (niekoniecznie szczęśliwie, bo można by przypomnieć więcej pozycji z licznych polskich publikacji związanych z tymi homiliami lub Janem Chryzostomem), *Wykazem skrótów* (s. 491-492), *Indeksem omawianych perykop* (s. 493-494), bardzo ogólnym *Indeksem tematów parenetycznych* (s. 495-497) i *Spisem treści* (s. 499-500). W słowie wstępnym inicjator serii ubolewa nad tym, że dotychczasowa nowożytna egzegeza biblijna, stosująca generalnie przy objaśnianiu ksiąg biblijnych metodę historyczno-krytyczną, nie interesowała się praktycznie dotąd komentarzami patrystycznymi, w czym widzi się jej słabość i niedostatki. W poszukiwaniu nowych dróg badań i pełnej zadowalającej egzegezy biblijnej proponuje on uwzględnianie również komentarzy patrystycznych, bliższych powstania i ducha objaśnianych ksiąg biblijnych, co, zwłaszcza polskim biblistom, chce ułatwić nową tłumaczeniową serią, rozpoczynaną od komentarza św. Jana Chryzostoma, który większość swej literackiej twórczości poświęcił ich komentowaniu, stawiając słowo autora biblijnego zawsze na pierwszym miejscu i objaśniając je jako duszpasterz codziennie werset za werselem.

Jeżeli zaś chodzi o zauważane zazwyczaj w recenzjach uwagi krytyczne, których w przyszłości należałoby unikać, to zauważa się we wstępie brak jakichkolwiek wiadomości na temat chrystostomowego sposobu i metody egzegezowania Pisma Świętego, zwłaszcza dotyczących tłumaczonego komentarza do Drugiego Listu św. Pawła do Koryntian, czasu i miejsca jego powstania oraz jego charakteru i przeznaczenia. Można dyskutować, ale nie zgodziłbym się z tłumaczem, że komentarz powstał na pewno, gdy Jan był już biskupem Konstantynopola; wydaje mi się, jak zresztą przyjmuję większość patrologów, że Złotousty napisał go wcześniej, kiedy to po wyświęceniu na przezbitera był oficjalnym kaznodzieją Antiochii. Wreszcie w wybranej bibliografii (opracowaniach), zamiast wymieniać podręczniki, można by podać więcej, jak już wyżej zazaczyłem, polskich publikacji, m.in. na temat małżeństwa, rodziny, kapłaństwa, wychowania, Eucharystii, o których i w homiliach Złotousty bardzo często uczył, a nie wymieniać w niej podręczników.

Pomimo tych drobnych niedociągnięć należy się cieszyć i pogratulować ks. A. Paciorkowi wyżej omawianego przekładu oraz rodzącej się serii, poświęconej tym razem polskim przekładom patrystycznych komentarzy biblijnych. Słowa uznania należą się też Edycji Świętego Pawła (która i w Italii wiele miejsca poświęca pismom ojców Kościoła) za elegancką, zachęcającą do lektury szatę graficzną oraz życzyć jej kolejnych tego rodzaju tomów. Drugi tom serii, zawierający 44 homilie Jana

Chryzostoma do Pierwszego Listu św. Pawła, (również w tłumaczeniu ks. A. Paciorka) ukaże się na przełomie 2020/21 roku. Kolejnym ma być ponoć tłumaczony z języka syryjskiego *Komentarz do Księgi Rodzaju i Wyjścia* św. Efrema diakona. Oby tak dalej.

Ks. Stanisław Longosz – Lublin
DOI: <http://doi.org/10.21852/sem.2020.3.12>